

HØRING AV OLIVINSKOG SOM UTVALGT NATURTYPE

Innhold

1. Innledning.....	1
1.1. Om utvalgt naturtype.....	1
2. Kunnskapsgrunnlaget	2
2.1. Avgrensning/definisjon.....	2
2.2. Status og påvirkningsfaktorer	2
2.3. Kartgrunnlaget.....	2
2.4. Aktuelle tiltak og tilrådt virkemiddelpakke	3
3. Konsekvenser av olivinskog som utvalgt naturtype.....	3
4. Utkast til definisjon i forskrift.....	5

1. Innledning

Det vises til tilrådning fra Miljødirektoratet til Klima- og miljødepartementet av 14.12.2018 om bruk av virkemidler for bestemte arter og naturtyper. Beslutningsgrunnlaget for naturtypen olivinskog fra tilrådommen ligger i vedlegg 9.

Beslutningsgrunnlaget gir en kort presentasjon av naturtypen, og av dens utbredelse, utvikling og påvirkningsfaktorer. Beslutningsgrunnlaget inneholder også forslag til tiltak for å ta vare på naturtypen. Det er også identifisert virkemidler som kan sikre gjennomføring av anbefalt tiltakspakke. Anbefalte virkemidler er områdevern, Utvalgt naturtype og økonomiske virkemidler.

Nedenfor gis en mer utdypende gjennomgang av forslaget om å vedta utvalgt naturtype for denne naturtypen, og konsekvenser av dette. Til slutt angis forslag til inkludering av naturtypen i forskrift om utvalgte naturtyper.

Begrunnelse for forslag om virkemiddelet utvalgt naturtype for olivinskog gis i høringsnotatet (vedlegg 1).

1.1. Om utvalgt naturtype

Utvalgt naturtype må ses som en statlig retningslinje som skal sikre at naturtypen får mer vekt i avveieringer mot andre samfunnshensyn, enn hensynet til natur normalt vil ha. Når et tiltak kan påvirke en forekomst av en utvalgt naturtype, skal en ved utøving av offentlig myndighet og ved forvaltning av det offentliges faste eiendom, ta særlig hensyn til forekomster av en utvalgt naturtype som kan påvirkes for å hindre at naturtypen forringes. Ordningen innebærer dermed ikke fredning av den enkelte forekomsten. Utvelgelsen vil også innebære at naturtypen skal prioriteres sterkere ved fordeling av tilskudd.

2. Kunnskapsgrunnlaget

2.1. Avgrensning/definisjon

Olivinskog følger definisjonen i Norsk rødliste for naturtyper (Artsdatabanken, 2018). Denne definisjonen ligger også til grunn i ovennevnte tilrådning av 14.12.2018.

Olivinskog, slik den er definert i Norsk rødliste for naturtyper:

«Olivinskog er fastmarksskogsmark på ultramafisk [ultrabasisk] grunn, dvs. på fattig til moderat kalkrik berggrunn med magnesiumsilikat og jernsilikat og innslag av tungmetallholdige mineraler som serpentin. Olivinskog er kjennetegnet ved et spesielt artsmangfold i markvegetasjonen og oftest dominert av furu.»

2.2. Status og påvirkningsfaktorer

Rødlistestatus for naturtypen var i 2011 og 2018 EN (sterkt truet). Olivinskog anses å være truet på grunn av pågående og potensielt fremtidig bergverksdrift etter olivinstein med tilhørende mineraler. Et par lokaliteter er tapt på grunn av bergverk. Videre er også skogbruk en betydelig påvirkningsfaktor for lokaliteter på produktiv mark. Både flatehogst og etablering av gran vil ha stor påvirkning på forekomstenes økologiske tilstand, og for enkelte forekomster er tilgroing en negativ påvirkning.

2.3. Kartgrunnlaget

Alle forekomstene som er med i kartgrunnlaget for denne høringen er hentet fra Naturbase (Miljødirektoratet), lastet ned i juni 2019. For mer detaljert oversikt over kartlagte forekomster vises det til innsynsløsningen som ligger [her](https://arccg.is/0vufaj) (<https://arccg.is/0vufaj>).

Det samlede, kjente arealet av olivinskog er ca. 7 km², og omfattes av 23 lokaliteter, der nesten alle består av kun olivinskog (i vid forstand). Dette fremgår i tabell 1 nedenfor.

Olivinskog anses som meget godt kartlagt, med betydelig lavere mørketall enn for de fleste andre naturtyper. I tilråningen 14.12.2018 anslås et totalt samlet areal på ca. 15 km² (50 lokaliteter), noe tilsvarende vurderes i Rødlista for naturtyper «Totalarealet for gjenværende forekomster er trolig mindre enn 10 km²»). Etter en nærmere gjennomgang av kjente forekomster, og søk på ikke-kartlagte olivinområder («raudberg-områder»; særlig på kysten av Nord-Trøndelag og Nordland), ser vi grunnlag for å nedjustere disse anslagene noe arealmessig; Vi anslår det reelle arealet/antallet til ikke å overskride 10 km² og 50 lokaliteter.

To av lokalitetene er delvis innenfor vernet område og totalt vernet areal er svært lite.

	Antall polygoner	Minimum	Maksimum	Sum	Gjennomsnitt
Finnmark	1	0,2	0,2	0,2	0,2
Hordaland	3	0,0044	0,0072	0,0165	0,0055
Møre og Romsdal	17	0,0173	1,3422	5,402	0,318
Nordland	2	0,0326	1,2642	1,2968	0,6484
Sum	23			6,915	

Tabell 1. Fylkesvis fordeling av polygoner (lokaliteter) med olivinskog, minimum/maksimum-størrelse på enkeltpolygoner, totalareal og gjennomsnittlig størrelse (km²) på polygonene.

Olivinskog har et sterkt tyngdepunkt på Sunnmøre-Nordfjord, og disse områdene er godt undersøkt. Siden er det funnet enkelt-forekomster på Lindås (Hordaland), Brønnøy (Nordland) og Alta samt Pasvik (Finnmark). Olivinkollene opptrer veldig spredt, og det kan finnes ytterligere områder i andre regioner som er oversett. Olivinskog med gran finnes ved Røros, og forekomster med bjørk skal finnes i Nordland, men disse er ikke undersøkt. Det foreligger to registreringer fra Oslo-området, men disse er ikke inkludert i dette kunnskapsgrunnlaget. Forekomstene må undersøkes i felt før det tas stilling til om de er omfattet av definisjonen av olivinskog i utkastet til forskrift § 3 nr. 8. . Utenfor Norge finnes knapt olivinfuruskog og annen olivinskog dokumentert, og naturtypen virker generelt å være meget sjelden.

Alle påvirkningsfaktorene er pågående. De viktigste påvirkningsfaktorene er bergverksdrift, utbygging av veier, flatehogst og tilgroing/fortetting på grunn av opphørt hevd som beiteskog.

2.4. Aktuelle tiltak og tilrådt virkemiddelpakke

I tilrådningsen fra Miljødirektoratet av 14.12.2018 anbefales en kombinasjon av sikring av noen lokaliteter, skjøtelsesplaner for noen lokaliteter, samt økt kartlegging (tiltaksplan 1). Nærmere beskrivelse av tiltakene inkl. påvirkningsfaktorer tiltakene er rettet mot, samt varighet og kostnader for tiltakene, angis i beslutningsgrunnlaget. Videre er det identifisert virkemidler som kan sikre gjennomføring av anbefalt tiltaksplan. Det anbefales at sikring av areal gjennomføres ved områdevern av de viktigste områdene og utvalgt naturtype for øvrige lokaliteter. Økonomiske virkemidler inngår også i anbefalt virkemiddelpakke. Nærmere beskrivelser og anbefalinger knyttet til virkemidler angis i beslutningsgrunnlaget.

3. Konsekvenser av olivinskog som utvalgt naturtype

Det vises til generell omtale av konsekvenser ved bruk av utvalgt naturtype som virkemiddel i høringsnotatet (vedlegg 1). Beslutningsgrunnlaget i Miljødirektoratets tilrådningsen av 14.12.2018 for olivinskog beskriver også konsekvenser av anbefalte virkemidler. Klima- og miljødepartementet ber samtidig om innspill på om det er enkeltområder der forslagene har spesielt store konsekvenser.

Ved vedtak om olivinskog som utvalgt naturtype, skal naturtypen tillegges større vekt ved fordeling av tilskudd. Etter naturmangfoldloven § 53 sjette ledd kan det offentlige inngå nærmere avtale med grunneier eller rettighetshaver om skjøtsel av en forekomst av en

utvalgt naturtype. En mulig følge av dette er at grunneiere med Olivinskog på sin eiendom, eller andre tiltakshavere på arealet, i større grad kan få muligheter til støtte til slike tiltak, og at tilskuddene og tiltakene kan bli mer forutsigbare. Det er vanskelig å anslå hvor stor økning i tildelte tilskudd en utvelgelse av naturtypen kan gi sammenlignet med tildelinger på dagens nivå.

Olivinskog finnes stort sett som små, spredte forekomster på koller og rygger. Dermed vil det være rimelig å anta at man i mange tilfeller kan unngå å berøre forekomster av naturtypen gjennom god planlegging og lokalisering av f.eks. utbygging eller tilrettelegging for ferdsel. Miljødirektoratet legger derfor til grunn at utpeking først og fremst vil ha konsekvenser for skogbruks- og mineralvirksomhet.

Utpeking av olivinskog som utvalgt naturtype vil medføre at det i tilknytning til forekomster av naturtypen innføres meldeplikt for skogbrukstiltak som ikke er søknadspliktig etter annet regelverk, jf. naturmangfoldloven § 54. Det bør i utgangspunktet ikke gis tillatelser som medfører at naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand forringes, og utvelginga vil dermed medføre ei begrensning i adgangen til å gjennomføre hogst og andre skogbrukstiltak innenfor forekomstene i den grad tiltaket vil medføre en slik forringelse. I Norsk rødliste for naturtyper (Artsdatabanken, 2018) pekes det særlig på flatehogst og treslagsskifte til gran som trusler for naturtypens økologiske tilstand. Vi legger til grunn og tolker § 3 i forskrift om bærekraftig skogbruk slik at plikt til å ta nødvendig miljøhensyn følger allerede i dag. Vi legger videre til grunn at denne plikten innebærer en sterk begrensning i adgangen til å gjennomføre skogbrukstiltak som vil skade den økologiske tilstanden til en sterkt truet naturtype. Vi antar dermed at utpeking av olivinskog som utvalgt naturtype i liten grad vil påvirke den reelle adgangen til å gjennomføre skogbrukstiltak. Gjennom å innføre et krav til forhåndsmelding vil utvelging derimot sikre kontroll med at regelverket overholdes.

Det er utgangspunktet en målkonflikt mellom ønsket om å bevare naturtypen olivinskog og ønsket om å utvinne industrimineralet olivin, i alle fall så lenge utvinningen skjer i dagbrudd. Det framgår på Norges Geologiske undersøkelse (NGU) sine hjemmesider (<https://www.ngu.no/fagomrade/olivin>) at olivin er et av Norges viktigste industrimineraler (om lag 50 % av verdens olivinproduksjon kommer fra Norge). Vi har ikke informasjon eller oversikt over eventuelt planlagte, nye områder for utvinninger.

Utpeking av olivinskog som utvalgt naturtype vil innebære at offentlige myndigheter som fatter vedtak om bergverksdrift etter plan- og bygningsloven eller mineralloven må tillegge hensynet til naturtypen olivinskog større vekt enn det de må i dag i saker der naturtypen vil påvirkes av utvinningen. Det må antas at dette kan føre til at det i enkelte tilfeller ikke blir åpnet for utvinning med mindre utvinningen kan skje i underjordisk gruve. Det må videre antas at et slikt vilkår vil ha betydning for lønnsomheten i utvinningen.

Det er behov for skjøtsel av naturtypen, særlig på fem lokaliteter. Aktuelle skjøtselstiltak er tynning, rydding, avstandsregulering i ensaldrede bestand som er under fortetting, fjerning eller brenning av hogstavfall eller gjeninnføring av beitedyr. Gjennom tilskuddsordning for truede arter og naturtyper og gjennom skogbrukets tilskudd til miljøtiltak i skogbruket, er det i dag muligheter for å få tilskudd for gjennomføring av tiltak, men de benyttes i liten grad. Som utvalgt naturtype skal naturtypen bli tillagt mer vekt ved tildeling av slike midler.

4. Utkast til definisjon i forskrift

Utvalgte naturtyper omfattes av én felles forskrift hjemlet i naturmangfoldloven.

Følgende definisjon av naturtypen foreslås inkludert i forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven, som nytt nummer 8 i forskriftens § 3:

"olivinskog. Olivinskog omfatter fastmarksskogsmark på ultramafisk (ultrabasisk) grunn. Med ultramafisk grunn menes fattig til moderat kalkrik berggrunn med magnesiumsilikat og jernsilikat og innslag av tungmetallholdige mineraler som serpentin. Olivinskog er kjennetegnet ved et spesielt artsmangfold i markvegetasjonen og oftest dominert av furu.»

Se vedlegg 5 for endringsforskrift.